

ול כתב דכל מה שלקח קודם הפיקא הבל מותר ולאחר שנודע הפיקא הבל אסור עכ"ל
הרשב"א בדרך שנשאר האיסור קבוע במקומו ולכן תמצ' עליו ולפי מה שפרשתי דברי הר"ם
וכ"כ ב"י :

כלל וסימן מז. בדין תולעים שבפירות : ובו עשרה דינים :

א פא"ט א"ש קישות שהתליעה באביה אסירה וחבי נחנך דכל פרי שחללע בעורו מחובר בא"י
התולע אסור. וכן פסקו רוב הפוסקים דלא כרבי יעקב' ור"ת שפסקו להחיר ונראה מכל הפוסקים
בין פרי לפרי ואפילו כמחין ופטריות נמי דינא הכי [א] וכן משמע פ' כיצד מברכין דמקרי גדולי קרקע
החם דרביתן מן הקרקע וכן אמרין פ' הנזיר מן המזל הנזיר מגדולי קרקע אסור בכמהין ופטריות שם
דגידולי קרקע מקרי וא"כ אית ביה משום שרץ השורץ על הארץ וכן הוא המנהג לאסורן אם נתבשלו כמחין ופ' [ג]
ונמצא בהם תולעים וכ"ש שהתולעים עצמן אסורין ודלא כדגיה איה שכתב כלל מ"ה תולעים הגדלים בכמהין
ופטריות מותרין דלא מחשב גידולי קרקע אלא מאויר גדלים דהא אין ניקצין בבקפה מעשר ואין מברכין עליהם
בורא פרי האדמה. ואין דבריו נראין דא"צ רלא פרי טעם הוא [ג] ומ"ם מחובר לקרקע מקרי ואית ביה משום שרץ
השורץ על הארץ והכי המנהג ולא תוון ממנה :

ב כתב הרשב"א אם התולע במחובר אצ"פ שהחור שהתולע בתוכו הוא קטן ואינו מחוץ אלא כדי התולע אסור
אבל הא שרי פא"ט מתיר בשאין התולע יכול לרחוש ולכן כתב התולעים הנמצאים בפולין ובאפונים מותרין
דלא קרינן בהו שרץ השורץ על הארץ כיון דלא יכול לרחוש. אבל הנמצאים בשרביטין אסורין שיש מקום לרחוש
עכ"ל והחוס' [ד] ורשי והנחות מיימון בשם מהר"ם פסקו בדברי הרא"ש אבל בשם ר"י כתבו הגיה מיימון בדברי
הרשב"א. וכ"פ הר"ן ופסק בספר ב"י דהלכתא בדברי המקילין ובא"ה פסק להחמיר [ה] וגם בשערים משמע בדברי
הרשב"א דהא לא מתיר אם נמצאו בקמנית אלא משום שאין דרכן להתליע אלא בחלוש הא בלאו הכי הוי אסורין
ולי נראה [ו] דטוב להחמיר כל זמן שהפרי לא נתבשל שאין לחוש לתולע מאחר שהפרי שרי אבל אם נתבשל עם
התולע אין לאסור החבשיל ויש לסמוך אדברי המחמירין בן נראה לי :

ג כתב הרשב"א בתשובה סימן רע"ה דאף אם התולע אינו מרוק' לנמרי אלא שלפעמים ניכר מקום שחור וניכר ראשו
של רחש וגופו עדיין אינו ניכר אלא שהפרי עצמו קצת משונה אסור כי כמה פעמים ניסונו שנשלו אותה ממקומה
והנחנו

מנחת יעקב

לנמרי אלא פירש מן הפרי דכאלו התלשו בתלש דמי וק"ל
[ה] וגם בשערים משמע בדברי הרשב"א. ולשון זה כתב התחומ'
סימן ל"ה ובסמ"ג לאין סימן קל"ב ובמדרכי פא"ט וכו'ן שאין
דעת חוב הפוסקים ה"ה ראו להחמיר אבל באמת ל"ל שאין זה
משמעות כלל דאפשר דאף כל אלו פוסקים סוברים כהרא"ש והחוס'
דא"ל לא כתבו הרא"ש והחוס' רק על אותן תולעים הנמצאים
בפולין ואפ"י תחת הקליפה והקליפה משתת עליהם מחוץ
וכמשמירן הקליפה מוליחין יבחושין תחתיהן לפי שכן מונחין
במקום ל"ל ולא קרינן בו השורץ על הארץ כל זמן שלא רחוש
עכ"ל. הרי להדיא דדוקא כה"ג שנמצאים התולעים תחת הקליפה
דא"ל הם מונחים במקום ל"ל משא"כ בתולעים הנמצאים בפולין
נופייחו שמוקבים יש להם מקום לרחוש וכן מוכרח בדברי הרא"ש
דא"ל בפא"ט דף י"ב ע"ג כתב ח"ל. וכן כל מיני פירות וקטניות
שדרכן להתליע לר"ך לנזרוק תוך שנים עשר חדש עכ"ל. וא"כ
א"תא אח"י הצריך בדיקה הא אין יכול לרחוש ומוס' לנמרי
(ובזה מתורן מה שמקשה הרב לקמן דין ו' והרב לא עיין
בדברי הרא"ש ענינו רק בדברי הסור וכמ"ס לקמן ס"ק י"ט)
אלא ודאי דה"ג יכול לרחוש וכן משמע להדיא בדברי יוחס
נתיב חמשה עשר אות כ"ז ח"ל דכל מיני קטניות שדרכן
להתליע כגון פולין ועדשים וכיוצא בהן כה"ג ח"ל ח"ל ח"ל
תקנה וכו' ומ"מ אין לאסור תולעים הנמצאים בפולין ועדשים
במחובר לקרקע תחת הקליפה והקליפה משתת עליהם מחוץ
כי עומד במקום ל"ל ולא קרינן ביה השורץ על הארץ אפי' במחובר
אבל כמאלה בשרביטין שהם עיקר חיותם וגפנים אפ"י שלא
במחובר או במחובר באמצע פרי שיוכל לעמוד שם בריח הרי
הוא כמו השורץ על הארץ ואסור. וכן נראה עיקר עכ"ל (וירוש'
שרביט ירוחם הוא תלמיד הרא"ש ומתקן אחר דבריו) הרי להדיא
דבנקובים אמרין דיש להם מקום לרחוש ולא קאמר הרא"ש רק
בנמצאים בין הקליפה וכן משמע בנחמא ספרי הסור של הכ"ח
אין בכל בו בסיון ק"א כתב בשם חוס' משא"כ דאף בנקובים
אמרין דאין להם מקום לרחוש ו"ע : [ו] דטוב להחמיר. בש"ע
סימן פ"ד סק"ף ו' פסק כהרשב"א והרב כה"ג שם השמיט
דעת המחמירין לנמרי משמע שדעתו להקל אפילו בתולע ענינו
אם אין יכול לרחוש וכן היה ל"ל לפי מ"ס בסמוך ס"ק ה'
אך ראיתי שה"ח והש"ך בסיון פ"ד מסכימים לדעת הרב גם
בפנים

פא"ט ניכר לו באיזה מקום הוא קבוע כמו כאלו שהמקולן נחמיר
ג"כ מקרי קבוע וכן משמע בסוגיא דש"ס דמיר דף י"ב ע"א
וכמ"ס התו' ד"ה וליה וד"ה א"ה ע"ס וכן משמע מדברי כל
האחרונים לפי מה שפ' דברי הסור. וכ"כ בהשקפה ל"ל ס' ל"ב
וכס"כ ס' ק"י ס"ק כ"ט וזה סותר למ"ס לעיל ס"ק ל"ח בשם
ספר כריתות :

כלל וסימן מז. [א] וכן משמע פ' כיצד מברכין. דף

מ' ע"ב וע"ס ברש"י שכתב דאף הגדלים
ומחוברים בכלים או עלים ג"כ רבו מאדעא מלחמית הארץ.
וא"כ לפ"י גם התולע' שבתוכו אסורים ומקרי שרץ השורץ על הארץ.
אך לפי שמס"ס הרב הלשון שמקרי מחובר לקרקע. א"כ משמע
דה"ג שאינם מחוברים לקרקע מותרין ו"ע לרינא : [ב] ונמצא
בהם תולעים. דהיינו שלג או ארבע ומחובר לקמן דין ח' וע"ס :
[ג] מ"מ מחובר לקרקע מקרי. והא דאין מברכין עליו בורא פרי
האדמה היינו לפי שאין יונק מן הארץ וכדאיתא פ' כיצד מברכין
הוא הסכמת הפוסקים ודלא כמשמע ק"ת בלשון השולחן ערוך
באורח חיים סימן ר"ד ועיין בבאר שבע דל"א ע"א שהאריך בדינים
אלו ובתוס' ר"ס פרק בכל מערבין דף כ"ז ד"ה מאן דמפרי' וע"ס :
[ד] ורש"י. וכ"כ התו' והרא"ש והרשב"א בחידושי' והר"ן בפא"ט בשם
רש"י. וכן מביאר להדיא מ"ל רש"י בתולין דף ס"ג ע"ב ד"ה
קישות שהתליעה באביה וכו' ואסור התולעת לאכול כיון דמהלכ'
בתוך הקישות והוא מחובר לקרקע הוי כסור על הארץ וכו' עכ"ל
רש"י. הרי להדיא מביאר מדבריו ששיקף האיסור הוא כיון
שדומות בתוך הקישות אבל היכא דאין יכול לרחוש מותר. וכן
מוכח ג"כ מ"מ רש"י בדף ל"ח ע"א ובדף ס"ג ע"א ד"ה וקעבר
משום שרץ השורץ וכמ"ס הר"ן שפא"ט באורכ' ובש"ך בסיון פ"ד
ס"ק י"ט כתב ח"ל. ומ"ס הפוסקים שדעת רש"י להחיר לא
ידעתי איך נראה כן עכ"ל ולא ידעתי איך לא שם לזו דברי
רש"י שהעתיקו שמואל כן להדיא מדבריו ובה"כ ראיתי שהש"ך
ענינו הדין בזה ועושה סניגורין לתקן דבריו וע"ס שלא חיון
כלום ואין דבריו נראין לסתור דברי ראשונים והא דכתב שם
ח"ל דין גדול כזה הוי ל"ה לרש"י לפרש להדיא ולא אגב ריהטא
עכ"ל אין זה דקדוק כלל דהא כתב המדרכי והש"ך בשם רש"י
בתשובתו דפוסק דלא כשמואל וסובר כ"י יעב"ן וכו"ה שכתב
הרב בדין א' וא"כ אין נפקותא לרש"י בדין זה כלל כיון דמותר

והזננו איתו על ציפורן האצבע ורחש והלך כך ולפיכך אנו מורגלים שכל מקום שהשחיר בפולין אנו נוטלים משם בעומק [ו] וזה הכשירו עכ"ל:

ד' ואמרינן פא"מ דאף אותן שהתלעו במחזור אם עברו עליהם שנים עשר חדש משתלשו מותרין דאחר שנים עשר חדש התולע דוח כפרשא בעלמא וכתב הרשב"א בתשובה סימן פ' דמותרין בין חיים בין מתים דאם התלע במחזור [מ] אינו חי י"ב חדש [נ] וא"כ הוא עפרא בעלמא וכ"כ הרא"ש והר"ן וכ' הרשב"א עוד בזה התשובה מיהו דבר מרוקח בדבש שנפלו לתוכו נטלים ואי אפשר לברר אותם ועבר עליהם י"ב חדש אני חוכך להחמיר לפי שהרבש דרכו להעמיד ולקיים [ו] הדברים השלמים הנמנעים בחיוב עכ"ל:

ה' אם התלעו הפירות לאחר שנתלשו אף התולעים מותרין ולא מקרי שרץ השורץ על הארץ כן הוא מסקנא דגמ' פא"מ והפוסקים וכתב המייד סימן פ"ד ודוקא שלא פירשו מן הפרי [יא] אפילו לא הגיעו לארץ אלא שמת באויר ודם שהגיעו לארץ ואפילו לא פירש כינו מהפרי אלא מקצתו או שלא פ"א אלא על גבי הפרי [יב] או על גבי הגרעין או מפרי לפרי אסור והרמב"ם אסר אפילו מת תוך הפרי ופירש אח"כ ולא נחירא לא"א הרא"ש וז' עכ"ל המייד וכתב המגיד משנה פ"א מהמ"א בשם בעל הלכות ורבינו חננאל [יג] בדברי הרא"ש ושכן הסכים הרשב"א וכ' האריה רחבי נקמין:

ו' כתב הרשב"א אם נתלשו ואח"כ התלעו כל זמן שנמצא בתוך הפרי אפילו חורו נקוב לחוץ לא חיישין שמא פ"א וכן דעת ת"ח אמנם במדרכי פא"מ כתב ריש להחמיר בה"ג דחיישין שמא פירשו וכ"כ בשערים בשם ראב"ן

מנהג יעקב

הובא בב"י בל"ח סימן תס"ז וכ"כ הרא"ש בפ' ילד מברין בשם ר' יונה והרא"ש כתב שם על דבריו ור"א לר"ך ראו' ודבריו מומים לאיזה ענין קאמר וע' בשו"ת כהנ"ג לל"ח סימן רי"ז ותס"ז שהל"ך בזה ועי' סימן פ"ד ס"ק ל"ז: [יא] אפילו לא הגיעו לארץ. כל הני אבטוים בש"ס א"ט ולא אישטו ולחומרם וחיבתם עוד שם בש"ס פירשו לאויר עולם וקלטו מן האויר ובלע' והשמיטו הטור ולא ידעתי למה ודבר' סימן פ"ד ס"ק ו' הרגיש בזה ומירך כיון דפ"א רש"י שם פ"א לאויר עולם מאי אה"ל פירש' ומזה מותר משום דאינו ראו' לרחוץ אבל חיה דראוי לרחוץ לא. ורבינו שפסק פרש' ומתם אסור כ"ש קלטה מן האויר דכל' ולא ירדתי לטוב דעתו דא"כ למה נקט הטור פ"א לגג הפרי דהא ג"כ נלמד מזה כ"ש מפ' על גג גרעינת' וכפירש' שם בדרך אה"ל ובאמת הרמב"ם פ"ב מהמ"א השמיט פ"א על גבי הפרי מטעם זה והא דכתב הרמב"ם האי דפ"א לאויר עולם היינו לפי שאילו לט"טו שגורם בש"ס פ"א ומזה מזה וא"כ סובר דאף לאחר מיתה מקרי רחוש ואין כאן א"ס תמלא לומר כלל דאף אם אמרינן דפירשה ומזה אסור היינו לפי שכל כל פנים הגיע לארץ כשהיא מתה ומקרי רחוש לדעתו משא"כ בקל"ט מן האויר ולא הגיע לארץ כלל וכן על כרחך ל"ל לרעת הרמב"ם דאבטו' זו לא בדרך א"ס תמלא לומר הוא וכפ"י רש"י דהא כבר ידוע דעתו דכלל מקום אה"ל הוא פשיטו' לאבטו' ראשונה וכמ"ס הרא"ש פ"ק דקידושין בשמו גבי המקדש ה"י אשה וא"כ למה פסק בפירשה ומזה לאיסור דהא איכא אה"ל להיתרא לפ"א רש"י אלא דלדעתו וגירסת הרמב"ם לא אבטו' כלל בדרך אה"ל (אכן לפי מ"ס הדרישה בל"ע סי' ק' ס"ק ל"ז דא"ל לא ה"י פשיטתא לאבטו' קמייחא עד שקאמר בהדיא בש"ס. אה"ל והוא חידוש בד"ץ עכ"ל אין ראו' מזה) אכן על הטור ל"ע: [יב] או על גבי גרעין ואפילו הגרעין עדיין תוך הפרי כגון שהגרעין מנוקב ואין התולע בחיוב דלא ודאי התולע הנמלא בפרי י"א מהוך הגרעין כ"כ הפרישה סי' פ"ד ס"ק ו': [יג] בדברי הרא"ש. טעות נזקק לפי הרב בזה וכמ"ס הש"ך בסימן פ"ד ס"ק י"א דבאמת ה"מ כתב להיפך בשם ר"ח והרמב"ן והרשב"א וכ"כ הרב בעלמו דר"מ לכן נראה שחזר בו בש"ע סעיף ד' וסתם שם דעת האוסרים שפסק הש"ע וכ"כ בב"י ואף שה"ך שם כתב דעת המחבר בש"ע ששיקר דעת הרא"ש ולכן הביא המחלוקת בפרט הרא"ש בסתם וא"כ סברת הרמב"ם בש"ס יש אומרי' וכן לקמן סעיף ח' וסעיף ט"ז סתם בסברת הרא"ש וכמו שכתבאר שם אש"ג דבספרו הבי' לא הביא אלא דברי הרא"ש וכתב אחר כך אבל הרמב"ם סי' וכתב ה"מ שכן היא גרסת הסלסל כו' מכל מקום ממש על זה בספר ב"ק הביא שלו נראה שדעתו שסברת הרא"ש עיקר ע"ש עכ"ל הש"ך ואין דבריו מבוררים ומוכרחים כלל הוא דכבר ידוע דרבו של הב"י בש"ע וכמ"ס הש"ך עלמו כס' רמ"ב

בס

בפנים הדבית כתב בשם ספר הזכרות שמחמיר על הב"י דמיקל בה"ל"ן ראו' להחמיר כדעת הרב ואין לחוש לתולע מאחר שהפ"א סי': [י] וזה הכשירו. וכ"כ הרב בהג"ה בש"ע ו' (והע"ז) שם והרש"ל בפ"א ס"ס ק') אש"פ שסמין ק"א פסק דאין לאסור תולע א"כ יכול לרחוץ וכן דעת הרב בהג"ה והע"ז וז"ל דהכא שהתולע קטן יכול לרחוץ וכן מוכח להדיא בדברי הרשב"א שם בתשובה סימן רע"ה וכן בדרך אה"ל מש"ב שם לשאל שהבין שאין יכול לרחוץ כתב דמ"מ אסור ולא כפי חומש ממש אש"פ שרש"י ז"ל נראה שסובר כן בחולין עכ"ל אבל בר"ס דבריו מובאר שאף לדעת רש"י אסור משום ש"טל לרחוץ וזה דעת הרב והע"ז והרש"ל ובתנ"ס טרח בזה הט"ז בסיון פ"ד ס"ק פ' והש"ך שם ס"ק כ' ע"ש. טוב מלח"ה בלח"ה תמוזות דף קפ"א ע"ב שהרגיש גם בזה ומתמיה על הרב בהג"ה וסי"ס וז"ל. ואולי דהכא שהתולע קטן מאוד אין מקומו נ"ר שלא יכול לרחוץ עכ"ל ובודאי גם הוא לא ראה דברי הרשב"א עלמו כהשוכחו דמובאר ומשמע כן להדיא ולא קשה מידי עכ"ל: [ח] אינו חי י"ב חדש. אש"ג דכל דבר שאין לו גידים ועלמות אינו חיה אלא ששה חדשים וכדאיתא ברב"ה פ' שופטים (ובדאי ליכא מאן דפליג במילואה) מ"מ אף שמה לאחר ששה חדשים עדיין ה"י שרץ וסובר משא"כ לאחר י"ב חדש נעשה כעפרא בעלמא ומותר ועי' בבב"א שם דף פ"א ע"א: [ט] וא"כ הוא עפרא בעלמא. ובא"ה כלל מ"א דין ג' ס"ס בזה דה"י כעפ"ר הש"ך ומשמע דמותר לגמרי בקרף הש"ך וכן משמעות כל הפוסקים וכ"כ בתשובת הרב"ם סימן רנ"ה וכדאיתא בסוף תמורה כל הנספחים אפרין מותר (חון מעלי אשירה וי"ג) וכמ"ס מובאר ג"כ בתמורה ס"פ כל האיסורין לענין אפרוח מבינה נבילה דמותר מאי טעמא והוא לקמן כלל ס"ד (אף דבש"ע סימן פ"ז סעיף א' ב' בהג"ה ס"ס הרב לכתחלה יזהר שם טעמא אחרני' א"ת ביה כיון שהוא אפרוח עכשיו לפנינו ה"מל מטמא ואיכא שם גזירה ומשם כמ"ס הט"ז שם וגם הוא חומרא גדולה כמובאר שם ולקמן כלל ס"ד) אף לר"ך עיון ק"ת דבס"ס פ"ד ס"ס הב"י בש"ע שרץ שרוף מותר לאכלו משום רפואה דה"י עפרא בעלמא משמע דכלאו רפואה אסור ולא ידעתי מניין לו זה דהלא הוא לכאורה נגד הש"ס והפוסקים שכתבתי והוא עלמו פסק האי דינא ד"ב חדש בסיון פ"ז לענין אפרוח מבינה נבילה ובכ"י הול"א דין זה מאורחת חיים אבל שם כתב בזה הלשון מותר לשרוף שרץ ולאכלו משום רפואה עכ"ל אי"כ לא קשה מידי דלשרוף לכתחלה כדי לאוכלו אסור ה"י לאו משום רפואה ואפשר דהטעם דה"י כמבטל איסור בידים לכתחלה וכן משמע בא"ה סימן ל"ב דין י"ט וכן פסק הרמ"א ב"ד סימן רנ"א אבל בשרוף כבר מוסכם מש"ס ופוסקים דמותר אפילו לכתחלה וכלא רפואה וז"ל: [י] הדברים השלמים הנמנעים. משא"כ דבר המחך ואדרבה דרך הרבש לבלות האיסור שנפל לדבש וכ"כ שם בתשובה הרשב"א וכן איתא בתנ"י הרא"ש

ראב"ן וכתב מהרי" בת"ה סי' קע"א דהכי נוהגין [יד] ודוקא בידאי מתולעים אבל ספק אם היה שם תולעים יש לאכלם ע"י בדיקה ויש לבררם יפה להשליך הנקובים ולזנום בתחלת בישולם במים רוחחין ודי בכך ומעם זה יתבאר למטה:

ז כתב עור המי"ד ספק אם התליעו במחומר או בתלוש אסור ולפיכך כתב הרא"ש כל פרי שדרתו להתליע במחומר תוך י"ב חדש [טו] אין לו תקנה ולאחר שנים עשר חדש יתנו לתוך מים צוננים המתולעים והמנוקבים יעלו למעלה ואח"כ יתנו בקדרה רוחחין שאם ישאר בה תולע [טז] יומת מיד עכ"ל. וכתב ב"י דכן כתבו הרשב"א והר"ן דהתוך י"ב חדש לא מהני ליה [יז] שום בדיקה וכתב הרשב"א עבר ובישל תוך י"ב ח"ש בלא בדיקה אם [יח] יוכל לבדוק בדרך ואם לאו מותר עכ"ל ומשמע מדברי הרא"ש שהביא המור בסימן פ"ד דע"דשים מצוי בהן תולעים במחומר וא"כ היה אסור לאכלן תוך שנים עשר חדש אפי' ע"י בדיקה וצריכין למימר דחורו שלהן הוא גרול והשרץ יכול לרחוש בזכו א"ל אם לא יכול לרחוש ב"ר נתבאר לעיל דשרי לפי דעת הרא"ש [יט] בפולין ואפונים וה"ה בערשם וכ"כ בתנ"ה מייסן וז"ל כן החרתי על מבשלי קליות חטין ואומרים שמצוין בהם תולעים כ"ן הקליפה לחסה והחרתי ממעם זה עכ"ל ונראה דרבר זה משתג' לפי הזמן והמקום ואפשר דכוזן הוא אין דרש

מנחת יעקב

בסם תשובת מנחם עזריה סימן ל"ז דכרוב מקומות נתפשט המנהג לחוש להחמיר בדעת שנים שהובא בס"ע ועוד הא דלמרי' דעת הכ"י לפסוק כדעת הראשונה שהביא תחלה בסתם היינו סיכא דמפורש דעת הראשונים להדיא וכנודן דהרי"מ מפאטו שם בתשובתו משא"כ כאן שלא כתב הדי' כלל דעת המתירין להדיא בפ' מת דק שכתב תחלה הדינים המוסכמים אליבא דכ"ע דהיינו לא הגיע לארץ ומת וכו' דאסור וזה מוסכם אף אליבא דהרמב"ם והר"ח כ"כ ש"ס דעת האוסרין אף בפ' מת א"כ משמע שדעתו לסתום כדעת האוסרין. ומה"ש עוד שכן מוכח בסעיף ח' זה ודאי אינו דקס מוכח איפכא וכמ"ס לקמן ס"ק ט"ו. ומה"ש עוד מסע' ט"ו כוונתו בהא בזה שמהיר בתולעים הנמלאים בקערה וכמ"ס הס"ך בס"ק מ"ג ואין משם ראיה דלדבריהם מדי"ם שם לדעת המתירין כוונתו בזה דוקא לדעת המתירין פ' מת משא"כ לדעת האוסרין אף שס"ך שם ס"ק מ"ג פירש פ' אחר על תיבת לדעת המתירין פ"ס מ"מ המעיין בדבריו יראה שהוא פ' רחוק דהא כ' בש"ע שם להדיא דעת האוסר' אבל בלחמ כוונת הש"ע שם כמ"ס וכ"כ הדי' להדיא וכ"כ שם בלבוס, וכן הלעני לפני מ"ו האלוף המרומם מוהר"ר הלמן נר"ו והסכים עמי וראוי לחוש להחמיר לכתחלה: [יד] ודוקא בידאי מתולעי'. ל' הרב אינם מוכיחים לי דהלל א"ס י"ס בדיקו ודאי מתולעי' ג"כ יש לו תקנה ע"י בדיקה וכמבואר בסמוך בד"ן ו'. וכן משמעות כל הפוסקים. וכ"כ מהר"א להדיא בת"ס סימן קע"א ומשמע שם דבספק מתולעים אפי' בדיקה א"ל מטעם ס"ס ספק לא היה בו תולעים ואח"ל היה בו שמא לא פירשו ובאמת בש"ע לא הזכיר הרב מחילוק זה כלום וצ"ע ובס"ז סי' פ"ד ס"ק י"א כתב דפירות שאין דרכן להתליע במחומר רק בתלוש א"ל בדיקה משמע דלא בעי כלל בדיקה ולא ירדת' לסוף דעתו דהלל מבואר מדברי הטור והרא"ש ושאר פוסקים דאף משום תולעים הנדילים בתלוש דהיינו לאחר י"ב חדש לריך בדיקה דהיינו בדיקה דמים לונגין ורוחחין כיון שדרכן בכך וכמ"ס הר"ב כאן בד"ן ו' ודוקא עבר ובישל כ' הרשב"א להחמיר אבל לכתחלה בעי בדיקה וצ"ע וע' בס"ק י"ח: [טו] אין לו תקנה. פ' תקנה דמים לונגין אבל אם בודק כל א' בפני עצמו מהני ובאשר יתבאר בסמוך וכן מבואר מדברי הרא"ש והטור בס' פ"ד להדיא שכתבו כל פרי שדרתו להתליע במחומר אסור לאכלו תוך י"ב חדש בלא בדיקה משמע דבדיקה מהני: [טז] יומת מיד! והא דלא נזכרים מיד תוך מים רוחחין היינו משום דלמלא לא ימותו מיד כל התולעים ועוד דשם יפרשו מה מן הפרי וגם שםא כבר פ' וחזרו ולבך יסיר מהחלה כל המנוקבים והמתולעים וא"כ יש לחוש ש"ס עוד תולעים בפני' שלא ניקבו לחון ימותו במים רוחחין ולא ילא חו לחון וזה דעת הטור והרא"ש ואף שהטור והרא"ש סוברים דפ' מת מותר וגם לא חששו שםא פירשו וחזרו מ"מ כתבו שום מנהג יפה הוא ויולאין אליבא דכ"ע. וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ט"ו אות כ"ה ח"א ואר"ך להם לעשות תקנה בכל מה שיוכל וכ"כ הבאר שבע בד' פ"א ע"כ וזה כיוצא הש"ע יסרם שלא העתיקו לשון מנהג יפה שכתב הרא"ש והטור לפי שאלו לשיטתיהו שחש בש"ע להחמיר בפ' מת (והרב לפי' וחזרו וק"ל) על כן מדינא מחויב לעשות בדיקה זו (ועמ"ס לעיל ס"ק י"ג) וכן כ"ל כוונת הפרישה בס'י

הרחש מצוי בערשים ואף אם הוא מצוי אין חורו גדול כל כך ולכן אפשר דמותר לאכול ערשים ע"י בריקה וכן הוא בתנ"ה שיד בשם מהר"א דמחני בריקה בערשים ואע"פ דיש להחיות ראשון דברי מהר"א הם לאחר י"ב חדש מ"מ נראה מה שכתבתי ומצאתי כתוב בא"ז שסיד' מהר"ש וז"ל [כ] מצאתי כתוב הא דכתב הרא"ש דאין לחם תקנה תוך שנים עשר חדש בדבר שדרכו להחליע היינו דוקא בדרך אותה בריקה שכתב הרא"ש והיינו שיתן לתוך מים צונגין וכו' אבל אם בודק כ"א בפני עצמו מחני עכ"ל [כא] והמנהג דבורין הקמניו שקורין ערביש תוך שנים עשר חדש ע"ג השלחן ובורין הנקנים מהם ואפשר שאין דרכן להחליע במחור או דחשיבין לבריקה זו כאלו בירר כל א' בפני עצמו:

ח כתב עוד המור בשם הרשב"א ואם נמצאו קצת תולעים בקדרה משליכין ואוכל השאר שאין כל כך טעם שיאסור פליטתן עכ"ל וכ"כ הרא"ש כלל כ' סימן ג' ואם נמצא תולע בפני מנזל אני מתיר האחרים כי טעם התולע כמל בששים ואף הפרי יש ששים לכמל מזולע שבו [נג] שכך שיעור מהר"ם דאין לך פרי שאין בו ט' נגד התולע שבו עכ"ל. ובתורות חדשן סימן קע"ב כתב דיש לנהוג כמו שק"ל מנהגים דרובא פירות גס' מסבין אשיעור מהר"ם אבל לא בפירות קטנים או מן הגדולים כתב שיש לסמוך אדברי מהר"ם אף בגדונות דאף ע"פ שהתולע גדול מ"מ הטעם היוצא ממנו אינו אלא דבר מעט עכ"ל [נד] ובאמת מדברי הרא"ש והרשב"א נראה דאין לחלק וכן נראה מלשון מ"ד [נה] וכן נראה מדברי מהר"א בתנ"ה שיד אך מי יקל נגד דברי מהר"א שכתב לנהוג לחומרא בפירות קטנים [נו] מ"מ בתבשיל שיש בו גם כן דברים אחרים מלבד הפרי ודאי שרי לביע ואין צריכין להחמיר ולחוש [נז] שמה החתיכה נעשה נביל' כמו שמחמירין בשאר איסורים כמ"ש השערים דהבו דלא לוסף עליה וסני אם מחמירין באותו פרי עצמו מאחר שיצא מפי מהר"א ועוד בשאר איסורי' יש מקילין לוטר דלא אמר' חז"כ' נ"נ כמו שיתבאר לקמן אי"ה לכן אין להחמיר בהבדל הואיל שהרשב"א והרא"ש מתירין ועוד [נח] דלקמן יתבאר לך דברים אחרים דאין טעם התולע אוסר משום דתי' פנים ולכן יש להקל

מנחת יעקב

ואפונים עמנו כתב הרא"ש דמור י"ב חדש צריכין לבדוק כל א' וא' מ"מ לא קשה מהא דכתב הרא"ש דתולעים הנמלאים בשליש ואפונים מותרין כיון שאין יכול לרחוץ דהם לא קאי רק לתולעים הנמלאים תחת הקליפ' וכמ"ס והוכחתי לעיל ס"ק ה' וא"כ לא קשה מדי מעשים והרב שלא הרגיש בזה היינו לפי שהעתיק רק לשון המור בשם הרא"ש אבל באמת המעין בדברי הרא"ש עמנו יראה דמתיקרא לא קשה מדי: [כ] מלאה כתוב. הא דכתב הרא"ש לא יעמי' למה תלה הרב דין זה במלאה כתוב והלא הדבר מוכרח בכל הפוסקים ובפרט בזה המור והרא"ש וכמ"ס לעיל ס"ק י"ז וכ"כ הל"ח פא"ט סימן רפ"ט ע"ס: [כא] והמנהג דבורין הקטניות: מהר"ל בפא"ט ס' ק"ג כתב וז"ל ונראה בעיני דוקא בחמין ובפליין והדומה לכן הוא דעבדין ליה בריקה בדבר' אבל בפירות שם לכן נרשין לא מועיל זה דאפי' בתלש חיישין שמה פ"י על גבי גרעין אי"כ לא מהני בריקה מבחך ואף רחמין לא מהני עכ"ל. וז' הש"ך בס' פ"ד ס"ק כ"ז שאין זה דעת הרב ופוסקים ראשונים ואין לחלק ולחוש כולי האי וע' במעריף מלך פא"ט דקצ"ג ע"ב שכתב ג"כ בזה דעת הרא"ש (והשיג שם על הלבט ודבריו תמוס' כמו שהארכתי שם על הגליון וק"ל) ובספר שני לוחות הכתובים ד"ר ע"ז כתב דפלומן וקירשן ווינקשיל אין לאכל אותם בלי פתיחה לבדוק אותם אם יש בו תולעת שזה דבר מצי' לתולע בזה תולעים בקלת אריות החמות ובקלת זמנים עכ"ל והא דמנהגן לטעות לטוויירג שקורין פאזוידיל מפירות יבשים בלי בדיקה ובריר' ופתיחה כלל פ"ס במהר"ל שכתב טעם המנהג וז"ל כתב שם דאם נמצא לאחר ביטול ולמיתקם שבורין מהם אגרעין ונמצא הכרה מהן נקוב' שצריך לשער באומד כ"ד משערין אם יש ס' באומר נגד התולעים פ"ס ועיין בתשובת מ"ח ד"ק שאלה ג"כ שכתב דגם מהר"ל אינו מזדר להחמיר אלא הפאזוידיל שעושין מקירשן ווינקשיל פירות קטנים שיש להסתפק אם יש ששים נגד התולע מה שאין כן העושין מהר"ל שקורין פלומין שוועשק"ס מותרין בכל ענין ועיין לקמן ס' קצ"ח וז"ל מותרין לקנות הפאזוידיל מן העכורים ואין לחוש מה שאמרו קלת אנשים שמתין סויר בשומן חזיר וע"ל ר"ס כלל ל"ה דין א' ולקמן כלל ע"ה: [כב] קלת תולעים. משא"כ אם נמצא תולעים רבים אף שאין בהם טעם כדי לאסור בפליטתן מ"מ חייש' שמה יש עוד תולעים שלא נימוחו ובריה אפילו באלף לא בעיל. וכ"כ הרב בסמוך בשם הראב"ד והרשב"א: [כג] שך שיעור מהר"ם דאין לך פרי. באומד פא"ט והוכח דבריו במהר"ל דיני תולעים ובחוקה ס' תס"א ובאור' כלל כ"ז דין ח' כתבו וז"ל שמעתי קבלה שאין פרי שאין בו ט' נגד תולע שגדל בתוכו כל זמן שלא יא' לתוך הלכה וזרק התולע וקולף מפרי סביב התולע שלא נוקב הפרי עכ"ל. ובתב האור' וז"ל דכתיב

להקל בתבשיל בגיל כתב הר"ן פא"מ דף תרצ"ח ע"א מידו כתב הראב"ד הא דמיתרין תבש"י שנמצאו בו תולעים לאחר שהוציאו התולעים ממנו היינו דוקא שלא נמצא בהן [כט] רק א' או ב' [ל] אבל שלש וארבע [לא] הבל אסור דלא מצי בוריקת התולעים דכיון שנמצאו בו כ"כ דוחו' התבשיל זו שיש בו יורד ובריה לא במיל וביכ' הרשב"א בתשוב' סימן ק"רב דכן עושין מעשים בכל יום וכתב שם ולא מהני לתבשיל בריקה דלאחר ששלקן אין להם בריקה אבל מי השלקות מותרת ראש' לסנן והטעם מותר ע"כ. כתב ב"י בשם אורחות חיים מעשה שנפלו נמלים בכלי דבש והורו שיחטם הרבש שהוא נידך ויסגרו וישארו הנמלים למעלה ואין כאן משום מבטל איסור לכתחלה שאין בונויתו אלא לתקן הרבש ע"כ:

ב' כתב ב"י עוד בשם א"ח אשה שנמצא אחר בריקה שרץ אסור לאכול מבריקתה כדן מי שנמצא אחריו חלב וחגי מילי שהוא דבר שנראה לעינים כמין חומט וכיוצא בו אבל תולעים המתליעין בתוך העלין שאינם נראים אלא לאחר שליקתן מותר לאכול מבריקתן ע"כ וראה לדבריו [לג] דסמכין נמי אבריקת נשים ולא אמרינן דנשים עצלות ולא יבדקו יפה כמו שאמרינן גבי שאר איסורי דאוריית' ומתיר' כתב באר"ש [לג] דאין הנשים נאמנות ואין המנהג כדבריו רק הנשים בודקת הקטניות והפירות וסמכין עליהן ואפשר דאע"כ מאחר דלא הוחזק איסורא גם כי יש הרבה צדדים להקל כמו שנתבאר לעיל אע"כ דאנו מחמירין מ"מ סמכין עליהן ופוק חוי מה עמא דבר:

י' וכתב הראש' בתשוב' כלל כ' סימן ג' תולעים הנמצאים בקמח ומלח אסור' אמנם האגודה כתב בפא"מ בשם הרדוק דשרי ובהג"ה ש"ד כתב לאסור וכתב דכן עשה מהר"ם הלכה למעשה וצוה להשליכו לנהר ולא רצה להתיר [לד] למכור לעכרים פן ימכרנו לישראל ע"כ וכתב ב"י דכן קבל מהר"ב סמחרי"ש ובהג"ה ש"ד משמע דהוא

מנחת יעקב

זה בתולעים שבפנים אבל פירות שדרקן להתליע בתלום ורגיל להיות תולעים מוכחין דלא נאסרו מיד פשיטא כשנבטלי בלא בריקה ונמלא אחר' בתבשיל ג' או ד' הכל אסור דליכא רק מזה ספיקא דנמוח ע"כ ועיין לעיל ס"ק י"ד וי"ח: [לג] דסמכין נמי אבריקת נשים. והא דפסק הרב בש"ע ס"ס קכ"ז בהג"ה דבכריתות הרגים אין הנשים נאמנות חוץ הע"כ בס' פ"ד ס"ק ל"ד דשאי הכא כיון דלא איתחזק איסורא גם כי יש הרבה צדדים להקל ע"כ ודבריו ממוהים לכאורה דהא התם ג"כ מיירי דלא איתחזק איסור כמו הכא דהא יש ספק אם יש במוט דג עומד כלל כמבואר שם ובמולא דהין האו"ה סוף כלל כ' ומ"ש דיש הרבה צדדים להקל הא מובאר להדיא מלפון הרב בס' קכ"ז דכל דאיכא צדדים להקל יותר אין להאמין לנשים (וכה"ג קשה על הרב כאן) ואפשר לחלק בין צדדים ובין הרבה צדדים להקל: [לג] דאין הנשים נאמנות. ועל הא"ח כתב מהרש"ל דמירי דכר שזין בהם טורח משא"כ בקטניות: [לד] למכור לעכרים. אף דאיכא ס"ס דהיינו שזא לא פירש ואח"ל פ' שזא לא ימכור לישראל משום דמכירה לעכרים לא מקרי ספק גמור אלא היכא דאיכא עוד ספק גדול כמו ספיקא דפלוגתא (וכמו שנתבאר לקמן בקונ' הספיקות מחודש ד' וס' ע"ט) וכאן לא מקרי ספיקא דפלוגתא וכמ"ס הע"כ בס' פ"ד ס"ק י"ח אבל מותר למכרו מעט מעט לעכרים כ"כ הג"ה בס' פ"ד ס"ק ח' והע"כ בס' י"ז ולמוד דין זה מזה שנתבאר בא"ח ר"ש סימן סס"ז דגן שנפל לנהר דמותר למכור לעכרים מעט מעט מעט ס"ס דהיינו ספק אחד שזא לא ימכר לישראל ואח"ל שזמור לישראל שזא יאכל הישראל קודם פסח ואף דליכא התם ספיקא דפלוגתא (דהא אפילו נהבקעו מותר וע"ש בעולת שבת ר"ש סימן סס"ז) מ"מ כיון דמעט מעט הוא קרוב לודאי שלא ימכר לישראל וכיון דאיכא ספק כי האי ממירין אף בלא ספיקא דפלוגתא א"כ גבי קמח שהתליע מתירין מעט ס"ס כזה למכור מעט מעט אף בלא ספיקא דפלוגתא וכה"ג גוונא פסק הרב בהג"ה ב"ד סימן קכ"ד סעיף ה' בד"ץ י"ן שנתערב במים אף דליכא התם ספק ספיקא ואם כן כ"ס הכא ובגה"כ סימן פ"ד בהג"ה של בן המחבר הע"ג על הג"ה והע"כ בד"ץ זה וכתב דשאי גבי חמץ דהוי ספק ספיקא ובאמת לא קשה מדי דגם כאן הוי ס"ס (אף שכתב שם בגה"כ שז"ס הע"כ בס' י"ח דהיינו דאסור לכ"ע מותר למי' זה לא דק דאין סתירה כלל דמועט מעט שזא וכמ"ס וק"ל ואי קשיא הא קשי' דלמה לא הוכיחו הפוסק' היתר זה דקבא קבא לענין פת שחפשו עכרים ונתבאר לקמן כלל ע"ט דין ד' ובי"ד סימן ק"א ואף דהתם ליכא ס"ס מ"מ כיון שהוא איסור דרבנן אפי' בספק א' יהא מותר (ובאמת אין אנו מחמירין רק למכור פרוסת דלא ודאי שלא יקח הישראל ממוט) ומכ"ס שמשמעות הר' בסיון קל"ד סעיף ה' בין שנתערב במים דמותר כה"ג אף דליכא ס"ס וכה"ג קשה על ה"ן שנפל ע"ג חטים שאסור למכור לעכרים כמבואר ב"ד

עליו שם הע"כ בגה"כ ע"ט. וכ"ס בתשובת מנח' דק ר"ש שאלה ב"א אלא שהע"כ שם להשווא' דאף לדעת מהרש"ל שהחמיר יס להקל בדיון ההוא ע"ט ולפי דעת הרב פשיטא שאין להתמיר בפלוגתא הגמשה מנודגני' כלל ועמ"ס לעיל ס"ק כ"א: [כט] רק אחד או ב'. בב"י ס' פ"ד מביא שם תשוב' הרשב"א דכ"כ ג"כ אסור וכתב הב"ח שם דק יס להתמיר לפי מה דק"ל כדרי דכתרי וזמנא הוי חוקה ע"כ וכתב הג"ה בס' ק' ס"ק ו"ז וז"ל ולא גיל לע"ד כן דהא כ' הראש' ב' הכא על יבמות דבגשואין ומילה ק"ל כדרי משמע בשאר דוכתא קיימא לן כרשב"ג דחוקא בתלת וזמנא הוי חוקה וכן עיקר עד כאן לשון הג"ה וממיהה כשגבה על הג"ה שהע"כ בין החריש וקובע הלכה כרשב"ג (וגם על הע"כ בגה"כ שלא הרגיש עליו בזה) והאמת אינו כן דהרבה מוכחב הר"ף והראש' פ' הכע"י וז"ל ומוסתברא דמילה כגשואין דכתרי וזמנא הוי חוקה דספק נפשות הוא וספק נפשות להקל. וכן לענין גשואין דקטלגית ע"כ. וא"כ לענין חשש איסור דאורייתא כמו בגולעי' ודאי ק"ל ספיקא דאורייתא לחומרא וכתרי וזמנא הוי חוק' וזה הטעם עלמא הוא בגשואין ודוקא לענין ממונא אזלינן לקולא וכמו שכתב הראש' עלמא שם בסוף דבריו מובאר להדיא מדבריו שם דבספק איסור לחומרא והוא פשוט וכן מובאר שם להדיא בד"ץ (וכ"כ באגודה ובמדרש פירא הכא על יבמות) וכן כתב להדיא בתשו' הרשב"א בשלן השואל שכתב וז"ל. וראיתי מן גדולי שהורו לאיסור משום דכתרי וזמנא הוי חוקה ע"כ. וכל זה פשוט ומ"מ אין ענין כלל לדברי הב"ח בד"ץ זה להרי' וזמנא הוי חוקה וכמו שהע"כ הרשב"א בתשובה שם שכתב וז"ל עיקר הענין הוא כל שנמלא תולעים מרובים בקדרה בין בפעם אחת ובין בהרבה פעמים לריבין בדיקה וכו' ע"ס וכן על כרחיך ל"ל שלא יסתרו דברי הר"ן דפסק בשם הראב"ד דאחד או ב' מותר ובס' הע"כ פסק דבאיסורא אזלינן לחומרא וכתרי וזמנא הוי חוקה אלא ודאי דאין נפקותא כאן לענין זה לכן אין לזוז מפסק הב"י בש"ע והר' כאן ועוד דגם ל' הרשב"א שהביא בב"י שם משמע דלא מיירי בב' תולעי' רק שכתב שזמנא ב' פעמים ולעולם ש"ס תולעים הרבה וז"ע קל' ליישב תשובה זו שם תשובה זו שצ"דו בס' ק"י: [ל] אבל שלש וארבע הכל אסור: לכאורה קשה השתא שלש אסור ארבע מבע"י ועיין בב"י ס' פ"ד ס"ק ע"ז מה שתי' בזה וע"ל כיון שאין ענין כאן מחלוקת וזמנא הוי חוקה כמ"ס בס' כ"ט וא"כ לפי ריבוי התבשיל לרד להיות רבוי התולעי' וג' בתבשיל מועט וד' בתבשיל מרובה כה"ג מחרן הע"כ בשבת ר"פ מפנין גבי ארבע וחמש קופות. ועיין בפ' בזה אשה דף ס' ע"ב וכת' שם ד"ה השתא: [לא] הכל אסור. הטעם דלא ליכא רק ספק א' שזא נימוח וכתב הע"כ בס' פ"ד ס"ק ל"א דכל זה מיירי דוקא תוך שנים עשר חוש אבל לאחר י"ב חדש דליכא איסור אלא כשפירש ואז איכא ג"כ ס"ס ספק פ' ח' או פ' מת ואח"ל פ' ח' שזא נימוח וכל

[ל] והוא הדין חייטין המזולעים אסורין וכי' מהראי' בתרומת הרשן סי' קצ"א [ט] וכתב ריש מילין משעם דאין דרך כלל שיטתן החולעים כי כששופכין החייטין בתוך האפרנסת בורחין מפני קול וגרר הרחים וגראה שאף אם תמצא לוטר שאין זו ברור מ"ם אין להחמיר שאף אם ישתנו החולעים במילים בתוך הקמח ולא מקרי מבטל איסור לכתחיל הואיל ואין מכוון לבטלם אפס נראה שצריך לרקד הקמח לאור היום כדי לראות יפה אם נפלו בקמח תולעים ששתו בהבל ואבק הקמח הרחים עכ"ל:

כלל וסימן מ"ז ומ"ח. בדין תולעים הנמצאים בבשר ודגים וגבינה ובו שלשה דינים:

א כתב השיר ודל כל הזולעים הנמצאים בבמה לא שנא במעים וליש בין עור לבשר כולן אסורות והנמצאים [א] בדגים במעיהן כולן אסורות דמעת' אפי' בין עור לבשר [ב] או תוך בשרן מחירין וכן אסרי' פא"ט ופסקו בן הראש והרי"ף [ג] והרמב"ם והוא והפוסקים רלא כמשמעות השערים [ד] דאף בדגים אסור בכל ענין: וכתב

מנחת יעקב

עכ"ל. לכן סיכר הס"כ והנמצאים במוח של הדג ג"כ אסור דלולי נכנס דרך חוטמו למוח. ומאז'ו האלף והמרום מוהר"ר יוסף גר"ו שפתי' שלשון הכי' כפי' פ"ד השעה לשפתי' כפי' שול' הכי' שם. והרמב"ם כפי' מולפת הנמצאות במעי' הדגים ובמוח שבראש דבהמה עכ"ל הכי' והבין הס"כ דמית' ובמוח שבראש קאי ג"כ הדגים לכן כתב בפשיטות לאסור בדגים אכל בלחם ובמוח שבראש אכזהם קאי עכ"ל וכן מסביר: [ב] או תוך בשרן מוהר"ר טעם החילוק שבין בהמה לדגים מזה"ל. כפי' סוף פא"ט משום דבהמה בשחיטה הוא דמשתרי' והאי מולא מהני להו שחיטה שהרי יש להם חיות בפני עמלן באיורייהו קיימו (ול"ד לשליל דמית' בשחיטה אמו דהתם גזירת הכתוב הוא) אבל דגים באיסי' בעלמא משתרי' והני כי גבלי' בהיתרא קא גבלי' ואחר טעם זה נמשך כל הפוסקים ובמעדי' מלך ספ"ט דף קפ"ב ע"א הקשה ח"ל. וקשי' לי דהא מוכח סוף פ' ר' עקיבא דאסור לאכלו חגב חי משום כל תשקלו ויהי' לר' ור"א אכתי' באיסורא קא גבלי'. ולפי מה שכתבתי בלחם חמודות פ"י מי שמתו סעיף פ"ד דהא דאסור כל תשקלו לענין דברים המאוסים אי' אלא אסמכתא בעלמ' נחא עכ"ל. הנה מ"ם לענין דברים המאוסים האיסור דכל תשקלו הוא אסמכתא בעלמא ואינו רק איסור דרכין לרעה הרמב"ם הוא נכון. וכמו שהאריך בזה בל"ח פירק מי שמתו. וכן מלאתי להדיא ברמב"ם במנין המלות לאוין סימן קע"ט ובודאי איסתמיטתא דברי הרמב"ם אלו להב' והדרישה סי' קי"ז שמתפקין שם בזה. אבל מ"ם אין הדין זה נכון לדעת הר"ן והרשב"א בתשובה סי' ז"ב הוצא בדי' בל"ח סי' שני' דבאיסור דרכין מותר להאכל אפי' לקטן בידים היכא שיש בו לוד' לתינוק ויובת' כן נכמה סוגית ע"ס. וא"כ על כרחך ל"ל מה דמקשה הס"ס בשבת פ"ד דף ז' ע"ב אי הכי אפי' טהור נמי דלמא קעבר משום כל תשקלו ולא יבניק בידים לקטן כמבואר שם מפשטא דס"ס וא"א דאיסור זו דכל תשקלו הוא רק מדרבנן מלי' מקשה הס"ס הא כיון דליכא לוד' לתינוק לשחוק בו ומכ"ס כיון שאינו שנוי לתינוק על מנת לאכול רק חשב דשמי' יאכל אפשר דכ"ע מודה בזה"ל דלא גזרי' באיסור דרכין אלא ודאי דלדעתיהו' הוא איסור דאורייתא. אבל מ"ם עיקר הקושא של מעדי' מלך נראה דמשיקרא לא קשה מידי דאם מבואר שם בתו' פ' רבי עקיבא בדי' דלא לימרו מיכל וכו' דאפי' דאסור לאכול חגב חי כולו מ"ם מותר לחתוך ממנו אבר ולאכלו ואין בו משום אבר מן החי. וכי' הרב בהג"ה ביד' סי' י"ג וא"כ מעולם לא נתגדלו החולעים באיסור כיון דמותר לאכול מן הדגים בעורן חיים ע"י שיחתוך אבר משם משא"כ בבהמה דאסור בה"ג משום אבר מן החי א"כ כי גבלי' באיסור קא גבלי' כל זל פשוט וברור: [ג] והרמב"ם. כ"ל שהוא ס"ס או ל"ל רמב"ן דהרמב"ם סובר דבדגים בכל ענין החולעים אסורים אלא לא שהלשנו לאחר שנמלחו כמבואר בפ"ב מה' מ"א וזכר ה"ה מ"ם שם וכן מבואר מהשגת הראב"ד (והע"פ שנמגדל ע"י האריך לפרש דעת הרמב"ם בדרך אחר מ"ם המשיך היטב ברמב"ם ובס"ס יראה שדבריו אי אפשר לאומקן כלל וכו' כתב הכי' כמה פעמים שאין להשגיח בדבריו כלל וכי' מהרש"ל פ' החובל סי' ט' ע"ס) ואין לא קיל בהרמב"ם בזה שהוא נגד דעת רוב הפוסקים. וכמו שפסק הרב כאן וכן מבואר בפ"ט: [ד] דאף בדגים אסור בכל ענין. הכי' בסיומן ל"ד סי' ק"י כתב דאף השערים מודה דהנמצאים

ביד סימן קל"ד ולא הוזכר בש"ס ופוסקים כלל היתר דמעט מעט וכבר ראיתי שכתב' שם גם בפורת חיים בש"ס דעש"ס דף ס"ו הרגיש בזה ומקשה מש"ס דפסחים דמתי' רבא עלמו על ידי קבא קבא ויתירן שם דשמי' התם דהוי ס"ס אף הניח בל"ע הא דפסק הר' כפי' קל"ד לענין יין שנחער' במים הית' דמעט מעט ואפשר לומר דהר' סובר דנאמא מותרת לעכ"ס קולא גדולה היא דהוי כמבטל איסור לכתחלה ומהי' טעמא לא חשי' ספק גמור וכמ"ס לקמן בקונט' הספיקות במחודשים ס"ק ה' והלכך אפי' מעט ג"כ אסור והא דקיל' בל"ח סימן תס"ז גבי דגן שמוחר ע"י קבא קבא היינו כיון דליכא שם הרבה דגים להקל הוא דיש כאן שני ספיקות הקרובים לרדי' היינו כיון שהוא מעט ודאי לא ימכור העובר כוכבים לישראל ואף אם ימכור לישראל מסתמא יאכל ישראל קודם פסח ועוד דגן שנכללו איסור דרכין גרידא הוא כמ"ס הרמב"ם בפ"ה מה' חזק' ואפי' בפסק א' ה"ס ראוי להחיר וכמ"ס מהר"י טראני בחלק י"ד שאלה ב' ועוד כיון דעיקר הטעם שאין להקל במזירת עש"ס קודם פסח היינו משום דהוי כמבטל איסור לכתחלה ודעת כמה פוסקים דחזק קודם פסח לא מקרי מבטל איסור לכתחלה כיון דעדיון היתר הוא וכי' הכי' בל"ח סימן תנ"ג בשם ראב"ה וע"ס בשו"ת כנסת הגדולה והא דפסק הרב לענין י"ג שנחער' במים כפי' קל"ד דמותר למכור מעט מעט היינו משעם של' הכי' שם בשם רבינו ירוחם דמסתמא כיון שיש בו טעם יין לא יקא הישראל יין מעטים רק מטעם חומרא בעלמא אסרינן למכור להם לכן מחירין למכור על כל פנים מעט ואפשר לומר דהס"כ והט"ז שהחירו כאן גבי קמח שהלשנו למכור מעט מעט היא ג"כ מהאי טעמא דאף אם יקא ישראל ממנו ויאפה ג"כ איכא הרבה דגים להקל כמ"ס הרב לעיל בדין ט' מ"ם כיון שלא הוזכר היתר זה בפוסקים ראשונים כ"ל דאין להקל אלא בהפסד מרובה:

[ל] דה"ה חייטין המזולעים אסורים. וכת' הט"ז בסיומן פ"ד ס"ק ח' ואם רוצה לעשות ממנו יין שרק מותר אף דיש לחוש אם יח' לישראל שם היתר יבא לאכלו כשהוא בעין בג"ל עכ"ל. ויחומרא גדולה הוא זו ועיין בפסחים דף י"א ע"ב גבי אדם בהול על ממונו ועיין בתשובה למח' לוד' סי' י"א שהאריך ג"כ בהית' יין שרק אפי' לכתחלה ועיין בריב"ש סי' רנ"ה ובתשובה משאת בנימן סי' יח ובישועה שהלשנו לעשות מהם שכר עיין בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' כ"ז שמתיר וע"ס ובתשובה למח' לוד' שם: [ט] וכתב ריש מילין. הס"כ כפי' פ"ד ס"ק ל"ז כתב דאף מהרא"י לא היתר אפי' שיכירו קודם השחיטה דאין כיון דליכא אלא תשמי' דיש עוד מולע' שם סומכין אהני טעמים אבל לא כשנמלא החולעים בדוכן בענין דאי אפשר לבררן וכן חילק מהרש"ל פא"ט סי' קכ"ה בהדיא ע"ס עכ"ל:

כלל וסי' מ"ז ומ"ח. [א] בדגים במעיהן כולן אסורים.

וכי' בסיומן פ"ד ס"ק מ"א כת'

והנמצאים בדגים במעיהן או במוחם אסורין דמעתמא אחי לחוטו עכ"ל ולכאורה י"ע מאין יבא להס"כ החולעים שנמלא במוח של דגים שאסורין ודבר זה לא מלאתי בשום פוסק ואולי לקח דבר זה ממ"ס בהג"ה אש"י ובשלטי גבורים סוף פא"ט ח"ל. הלכך חולעים שנמלאו בגוף הדג קרי' ונמלאו במוקמו ובמעיהן אסורין

ב וכתב עוד המור והגדלים בבשר ורגלים ונבינה המלוחים מותרין בכל זמן שלא פירשו [ה] וכתב בהג' שר' דהבי נהוג שלא להקפיד לאכול רגלים שיוצאין מנופו תולעי' לבנים ורגליו [ו] לצאת מקצת ולחזור ודיינו רביתיהו עכ"ל ובמדרכי סוף פא"ט כתב בשם ראב"ה תולעי' הנמצאים ברגלים ובגבי' וגדלים שם מח' מרחון מותרין ורשב"ם כתב דאפי' פירשו לג' הדג או הגבי' שר' דיינו רביתיהו אבל אם פירש לגמרי וראי אסור עכ"ל. ומתראי' כתב הרבנים נוהגין היתר [ח] בתולעים של נבינה לאוכלן בהריא אע"פ [ט] שקופצין הנה והנה בקערה וסומכין אדברי ראבי' עכ"ל. וכ"פ אריה כלל מ"א דכל זמן שלא פירשו על השלחן מותרין וכן הוא המנהג וכתב המור ודל וכתב א"א הראש דל הלכך תולעים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר מותרין ולא חיישין שמא פירשו מחיים חזין לחתיכה דמסתמא אותן שפירשן מחיים נפלו כשהיה הבשר ואלו נשארין בבשר ועתה יצאו כ"כ בספר החרוטה וראוי היה לחוש בשנתן הבשר בקדרה במים צונגין אולי פירשו לדופני הקדרה ולא היינו רביתיהו ונהגו להחיר עכ"ל וכבר נחבאר לעיל דהרמב"ם אסרין אף אם פירשו מחיים [י] אך דלא קיל דהי ונראה דהנה תולעים הנמצאים בשומן של אווזות או שאר שומן דלא גרע מ"חולעים הנמצאים בבשר אמנם מוב ליקח התולעים הנמצאים בשם ולהחיר שאר השומן ואין זה מבטל איסור לכתח' אף אם היה אסורין מאחר שאין מונחין לבטלן כמ"ש הרמב"ם [יא] גבי המאה של עכרים וכמו שנתבאר לעיל גבי תולעים ונמצאים בדבש וכן מצאנו בהג' כתב באריה תולעים הגדלי' בנבינה או בבשר לאח' שחיטה אע"פ שפירשו אינן אסורין [יב] רק בעצמן [יג] אבל אין אסורין תערובת אם נתערבו בתבשיל או במאכל אחר ואי אפשר לבררן משם הכל שרי כל שכן ואינן אסורין בפלישתן:

ג כתב המור בס' פ"ד יש מיני עופות הגדלי' באילן בחרמטיות וכתב ר"י שכן אסורין משום שרץ השורץ על הארץ וכ"כ חת"ו וכ"כ באריה דכן נוהגין [יד] דלא כהנהגות מדרכי דף תש"ס ע"ג דמחירין:

כ"ל וסימן מ"ט. והיכי דנתבשרה הרבה פירות ביחד וכו' כבר נתבאר לעיל כל הדינים אלו בכ"ל וסי' מ"ו.

כ"ל וסימן נ' נ"א. בדין איסור שנתבשל בקדרה ועירו המאכל או לקחו משם בכף וכו' ש"ש:

א כתב בשיר והסמ"ג אם נתבשלו רגלים רבים ונמצא אח"כ דג שנא בקערה אע"פ שיש ששים בקערה נגר המאכל יש מחלוקת ריב"א ור"ב אם יש לחוש שמא דג המריפה נשאר עם המעט שבמחבת [א] ויאסור אח"כ האחרים וכן

מנחת יעקב

הנמלכים בין עור לבשר כשהם שלימים דמותרין רק שדעתו לאסור כשנמלך בחיטות דג וכן משמע בא"ח כלל מ"א דין ט'. וכן מהרש"ל בפרק אלו טריפות סימן ק"ד: [ב] וכתב בהג' שר' דהבי נהוג. י"ל דכל זה אין מקומו כאן דהג' שר' דלא קאי רק התולעים שנתגדלו ברגלים מחיים בין שוין לבשר דכתב הרא"ש להחיר על זה כתב דהבי נהוג וכו' וכ"כ מהר"א להרי"ב בהג' שר' דין וכן משמע גם כן בלשון הרב בדברי משה שפי' כן לדברי הג"ה שר' וכן מובאר בדברי מהרש"ל סי' ק"ד ואריה כלל מ"א לכן י"ל דהך הג"ה שייך לעיל בדין א' אחר והוא הסכמת הפוסקים: [ג] ללאח מקל' משאין כן ביטא מלס אסורין כמו שיתבאר בסמוך לענין נבינה וכ"כ הס"כ בסיומן פ"ד סי' מ"ב: [ד] וגדלים שם מחמת סרחון מותרין. ואפילו פירשו לגמרי מותר הראב"ה שם וכתב מהרש"ל פ' אלו טריפות סימן ק"ד וסבירא ישרה היא דלא שייך לומר שרץ השורץ על הארץ כ"א בפירות שבאו מגדולי הארץ או מעיני שמים שדומה לשרץ המים אבל מה שכתב במאכלות מרוב שומן או מסרחון אין שם שרץ הארץ עליו ולא שרץ המים עליו כלל עכ"ל ובסיומן ק"ה כתב ח"ל ומ"ש ששרץ הדגים וכל הדומה להם אין בהם שרץ השורץ מ"מ דבש י"ל דשייך שפי' בהו שרץ השורץ כשפי' דהא דבש מי פירות הוא לענין איסור חמץ ומלח כמ"ש הס"ח והסמ"ג בהל' חמץ וז"ל יש ביניהם איסור תולעים ממש כשפי' ומשום הכי כתב בא"ח משמע שנפלו נמלים בכלי הדבש והוא שחמץ הדבש עד שיאח ניוחך ויסגנו וישארו הנמלים למעלה עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דמה שמביא ראיה מחמת שחשביק דבש למי פירות לא ידעתי מה ענין זה לזה דאף שהם מי פירות לענין חמץ מ"מ ודאי לא בא מגדולי הארץ ותדע שהרי כל המשקים הם בכלל מי פירות לענין חמץ ואעפ"כ השדלים שפירשו מהם אינם אסור משום שרץ השורץ רק משום שרץ המים כאשר יתבאר בסמוך כלל וסי' נ"ב. ותדע דהא שומן גם הוא בכלל מי פירות לענין חמץ כמובאר בא"ח סי' תס"ב וכן הארץ לאוכלה בתבשיל למה לך סי' קכ"ב ע"ש ואעפ"כ תולעים הגדלים בהם לית בהם משום שרץ השורץ על הארץ כמו בבשר ודגים וכמו שיתבאר בסמוך וכ"כ מהרש"ל לענין שם בס' ק"ה (ואי כוונת מהרש"ל ארבע תמרים לז' א"ל ראיה כלל דודאי מגדולי הארץ הם באים וק"ל) ומ"ש משום הכי כתב בא"ח משמע וכו'. ק"ה

וכן כתיב: "שנמצא בהם אחד פרישה" [ג] ודעת ר"ב דאין לאסור מכל מקום כתב דיש להתמיר כתיב: "שנמצא" שכת' בשדר לפי שאין רגילין לכשל כל כך ביחד שיתבטלו המעט שנאמרין ברוב היתר כמו שהאריכו במעט האיסור ולענין הלכה נראה דלכתחלה כמי' ריבא וראביה דכל ירא שמים יודר כשמתבשל דגים או ביצים שיצנן המים מרם יוצאין ואז לא יאסרו האחרים הזנועים בו והנה צונן עכ"ל. אמנם בדיוקנו יש להקל בדברי ר' שמעון דכתב מעט להיתר [ג]. דתליין דאיסורא ברובא איתא ויש להתיר אף בכינים מאחר שמצינו מהרא"י כתב בדגיה שד דבי נהוג דמעט חששות אלו אין לאסור עכ"ל והיינו בדברי רבינו שמעון שכתב דאי מעמא כמי' חסמ"ז בשמי ולפי' בכל ענין שרי דלא מחזיקין איסורא דלא נשאר לבסוף בלא ששים ואף ע"ז דבהנהג' שד כתב ואף לדברי המתירין דוק' כשעירה המים קודם ש ירה הדגים האחרונים הנשארים במחבת אבל אם נשאר מים או דומה עם מעט דגים לבסוף ועירה אותן לקערה [ד] הכל אסור דעירוי כלי ראשון וא"כ הדומה מוליד אח"כ הפע' מחתיכה לחתיכה [ה] ואין שם ששים נגד מה שנאמר תחלה והמחבת בכל ענין כשרה דמוקמין המחבת בחזקת כשרות היינו דוקא לסברת ר' ברוך דמתיר בדגים מפעם דאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה [ו] אבל לדברי הר"ש הכל שרי וכן נראה לי וכן משמ' מדברי הכי' בש"ע דלא כתב דאסור ועוד דמאחר דיש להחמיק בדבר

מנחת יעקב

רק אותן שטועין סביביו והם אינם יכולין לאסור האחרים בלא חשש כי הדומה שבהם הקער הוא כלי שני ואינו מכלל א"כ נחבטל ברוב ביבש וכן משמע מדברי מהרש"ל פ"ה ס' מ"ד ע"ש וגם ל"ד למה שכתבתי לעיל בס"ק א' דעירוי וכלי שני מכלל וק"ל ובלבד שפערות וזה ס' ק"ו פסק ג"כ דאפי' ליכא ס' מותר אף שכתב שם טעם אחר והוא שלא לנודך דוקא: [ד] הכל אסור דעירוי כלי. ומהרש"ל בארש' ובפ"ה ס' מ"ד פסק ג"כ דאף שלא שירה כל הדומה מותר ועיין מ"ש בס"ק ז': [ה] ואין שם ס' נגד מה שנאמר. ואף דעירוי אינו מכלל רק כד קליפס מ"מ הכי שאני וכמ"ש לעיל ס' א': [ו] אבל לדברי הראש' הכל שרי. פ"י ואפי' כביצים מותר וכ"כ מהרש"ל בביתורו לסמ"ג לאוין ס' ק"ב וכ"כ מהרש"ל פ"ה ס' מ"ד (אף שלא פסק כוונתו על כן אסור שם בבליים) וכן איתא בביתורו סמ"ג לרי' מקדשמן. ובס"ד ס' ק"ו ס"ק א' כתב דלדעת ר"ש הטעם דתליין דאיסורא ברובא איתא. א"כ עכ"פ לריב' להיות אחרים שאינם נוגעין לדומה ברובא דאיתא בהג"ה ש"ד א"כ כן בבליים. דאסור ר"ב מעט דאין רגילין להיות רוב אף לר"ש אסור. ולא אבין מ"ש מהרש"ל ויתר דלר"ש אף בבליים וכו' עכ"ל. ולפי' נראה שהוא מובן כפשוטו כי ודאי אף בבליים איכא רובא אותן שגמלאו חזק לחשב וא"כ תליין דאיסורא ברובא איתא לדעת ר"ש וכוננו דאיתא בש"ס דוכחים דף ע"ד בפירשו ארבעים למקום א' וששים למקום א' וכו' אף מכל מקום לענין ביטול איסור סובר מהרש"ל ופ"ה דלא. מהני רובא עד דאיכא רובא דמינכ' דהיינו כפי' פ"ה אסור. (וכדא' בברכ' דמ"ח שבעה שאלו דגן דבטיק רובא דמינכ' דהיינו כפי' ובמ"ש הר"ן ס' וכן משמע לר"ן הפוסקים וה"ס' חד בחד' בכל משמע דוקא נקט. וכן משמע להדיא במהרש"ל שאלו בארש' שער ט"ו בה"ה שכתב וז"ל לפי שאין רגילין לכשל כל כך ביצים וכו' אי' נמי שאפילו ס' אינו מליין גבי ביצה ולכן אפילו אם ישארו עשרים לא יחא רוב כנגדו וכן משמע בסמ"ג עכ"ל מהרש"ל הרי מוכח להדיא מדבריו דאי ליכא ס' ביצים אם ישארו מהם עשרים כתב דלא יחא רוב כנגדו לענין ביטול א"כ ע"כ ל"ל דבטיק כפי' כאיסור וכן מלאתי בבי' בא"ח ס' תניה לענין מים שלנו להדיא שכתב שם וז"ל דנחבטלו ברוב דקאמר היינו חד בחד' ומשמע דבבביר מהכי לא בטיל עכ"ל. וכן משמע מדברי הרמב"ם פט"ו מ"ה מ"א וכ"כ מהר"ן חב"ב בס' פ"ח לפרש כן דעת הרמב"ם אף שדעתו לחלק בין דבר הכולל לדבר היבש. ולא ידעתי מאין יא' לו חילוק זה גם במנחת כהן ר"ש ספר התעורבות כתב כן לפרש דעת הרמב"ם וסב דוחה פירושם ואין דבריו מוכרחים כלל וכן משמע בארש' כלל ל"ט דין כ"ד. וכן משמע בחד' מהרא"י שכן ס' קרע. וזה נראה דעת הרב ומהרש"ל וסיפתם כאלו והש"ך שכתב שלא הבין דברי מהרש"ל חיל' לשיטתו שחזון מדבריו בס' ק"ט דאין חז' לריב' כפי' כאיסור לענין ביטול רק רובא בעלמא מדכתיב אחרי רבים להטות (וש"ן מ"ש לעיל כלל וס' ל"ט ב"ק א') אבל בלחם דעת הרב ומהרש"ל אינו כן ואף שדבריו הסוד בסיון קי"א שכתב שם וז"ל אם היתר שנקדרה היתר רבה קאת על החתיכה גבילה תולין להקל לפי שדבר חורם מין בזמן כולל ברוב עכ"ל משמע להדיא דברכה קאת כפי' וכן הציב לי מורי הגאון המפורסם מוה"ר

משמע שחייב' שחא אותן דגים עם מעט מים שבתחבת שנאסרו חוזרין ואסורין כשמערין על הדגים שנקערה ואפי' דק"ל דאין העירוי אסור יותר מכדי קליפה ל"ל דבאמת החשש הוא רק על הקליפה. וכן משמע בפריש' ס' ק"ז ע"ש (ולפי דעת מהרש"ל פ"ה ס' מ"ד דבדבר גוש אפי' כלי שני הוא מכלל אם היר טולת בו לק"מ אף דעת הרב אינו כן וכמבואר לקמן כלל ס"א דין י"ג) ועוד י"ל דאף דעירוי אינו מכלל רק כד קליפה היינו דוקא בדבר טון דלא תחא גבר ואינו אסור יותר מכדי קליפה כדן תחא גבר כמ"ש הרב לקמן כלל פ"ה סוף דין א' אבל הכל שהדגים הם עדיין הם כלי שני אז ע"י עירוי אסור טול וגדולה מזה כתב הרב לעיל כלל א' דין ג' לענין מליחה דהיי' דק' רוחם מחמת מליחה בקל מתבטל אפי' כלי שני והשתא ניחא מ"ש הרב בסמוך בשם הג"ה ש"ד וא"כ הדומה מוליד אח"כ הטעם וכו' ואין שם ששים ואף דאין כאן רק עירוי אלא דעתו כמ"ש ובחנם השיג ומתמה עליו הס"כ בס' ק"ז ס"ק א' ע"ש: [ג] ודעת רבינו ברוך דאין לאסור. הב"ח בס' ק"ז השיג על המשמעות הכי' והרב כאן משמע מדבריהם דפלוגתא דריבא ורב' מיירי כשעירה הדגים מעט מעט עם הדומה ודאיתא פלוגתא דריבא ורב' אינו אלא היכא שער' כל הדומה ואח"כ עירה כל הדגים ויש לחוש שחא כשמתמעט הדומה ע"י עירוי א"כ אותן דגים התחמטו שבהם מעט המים נאסרין ואח"כ נאסרין כולן כהא פליגי הריב"א ורב' משא"כ כשמער' הדגים מעט מעט עם הדומה הכל אסור אף לריב' כד קליפה. והס"כ בס' ק"ז ס"ק א' מסכים לדבריו וכתב שם וז"ל וכן מוכח מדברי מהרש"ל בארש' בדי' לפי כשעירה וכו' ע"ש והכי מוכח להדיא בהג"ה ש"ד ר"ש ס' ג' המתחלה היא דג וכו' ע"ש עכ"ל. ולא ידעתי לטוב דעתו כלל דהא להדיא מובאר מדברי מהרש"ל שם להיפך שהרי כתב שם וז"ל אין להקשות סוף סוף לפעמים כשמערה הדומה כחמילה עם הדגים לנודך הקערה ואח"כ חוזר ומערה כל הנשאר וכו' וגם אין לומר וכו' משמע דכוננו בה"י והרב כאן וכן מובאר להדיא מלשון מהרש"ל פ"ה ס' מ"ד וכ"כ הס"י בשם בס"ק ד' ע"ש גם מ"ש והכי מוכח להדיא בהג"ה ש"ד ר"ש סיון ג' המתחלה היא דג וכו' זה אינו להדיא מובאר כג"ה ש"ד בס' י"א המתחלה לכן בבליים וכו' דאף כג"ה מותר לדעת הרב רק שיערה לבסוף הדומה כשיערה הדגים אחרונים וכמ"ש הרב בסמוך (ומדברי הג"ה ר"ש סיון ו' אין ראיה כלל שדעת הרב לאסור כלל כג"ה) בשמו ואף דבב"ב שם כתב דאף הג"ה ש"ד בס' י"א המתחלה לכן בבליים וכו' מיירי ג"כ כג"ה ע"ש אבל המש"ן היטב בלשון הג"ה ש"ד בזה יראה להדיא שדברי הרב נכונים ומוכרחים בטווח הג"ה ש"ד ודלא כמ"ש הש"ך שם וכ"כ הס"י בס"ק ד' בשם הג"ה ש"ד ע"ש: (ג) דתליין דאיסורא ברובא איתא. אותן שבהם הקערה ומסתמא היה ס' בדגים ודומה שבהם הקערה נגד הטמא ואף לא היה בו ס' (כגון מתחלה בטולן היה ס' מלומס נגד הטמא) משמעות הפוסקים דמכל מקום מותר והטעם כיון דהדגים והדומה עם הטמא הם בקערה שהיא כלי שני מהיכן יאסר דכלי שני אינו מכלל (ואף לדעת מהרש"ל שכתבתי לעיל בס"ק א') בשמו בדבר גוש מחזיק חמו כלי שני מ"מ כיון דאינם נאסרין ממנו

בדבר אוליין ללוא [ו] דלא גרע מאלו נסחפך לן אם נשפך הדומם וכן יתבאר לקמן סי' פ"ה [ח] דכל שיש לבטלו בטיע ברוב לא הוי אלא ספיקא דרבנן ולקולא ועוד דהא כתב ביורה דעה סי' ק"א דכל הנכנס בספק ועתיד להתערב ביהו [ט] מצטרף לבטל האיסור כל שכן כהנ' ותו [י] דהא ק"ל דאם נתוסף היותר קודם שנוצץ התערובת מדני לבטל האיסור כמו שיתבאר לקמן סימן פ"ה וא"כ אף אם הוינו חוששין שנשאר באחרונה ונאסר חזר לחיתרו אחר כך אמנם בארה כלל כ"ז פסק ברבי ברוך [יא] ומה שנראה לי כתבתי וכל זה לא מיירי אלא כשעירן מעט מעט מן המחבת אבל אם עירה הכל בפעם אחת מותר בכל ענין וליכא למיחש למידי והכי נהוג:

ב כתב שיד אם הוציא מאותן רותחין ככף כל אחד ואחד לבדו דכף אזור מפני שהרג או הביצה האסור היה על הכף חוץ למים וא"כ הוציא שאר ביצים בכף [יב] ואסר כולן עכ"ל והמור סימן ק"ז כתב לענין הוצאת זכוב מן הקדרה בכף יש אוסרים דצריך ליותר שלא לחזור ולתחוב הכף בקדרה לפי שכבר נאסר הכף דשטא לא היה בכף ששים נגר הזכוב כשהוציאו ואם יחזור ויתחבנו לקדרה אוסרה אם אין ס' כנגדו ונראה דאין לחוש דמאחר שהוא ידוע כמה הוא האיסור הבלוע בכף אין צריך ס' נגר כל הגוף אלא כנגד כל הזכוב הבלוע בה עכ"ל והכי נהוג [יג] כדעת המור דלא אסרינן גבי כלי תחיתכה נעשה נכילה ואין צריך לשער רק נגר האיסור שבו מאחר שידעין כמה בלע וכ"כ המור סימן צ"ח וכ"כ המור סי' פנ"ה יכ"כ הר"ן בש' הרמב"ן פנ"ה דף חשי"ג ע"א וכ"כ בארה כלל ל"א וכלל כ"ד ולא חילק בין כלי חרס לשאר כלים א"ל מרברי המרדכי לא משמע כן דהרי נקט כלי טחכות וכלי עץ ותלה מעטא דלא אסרינן חנ"ג גבי כלי משום דאפשר להפריד האיסור משם ע"י הנעלה או ליבון משמע [יד] הא כלי חרס דאין לו תקנה אסרינן ביה חנ"ג כמו שיתבאר סימן פ"ה אי"ה והכי

מנחת יעקב

מוסרי' גרסון אב"ד ור"מ דק"ק מין כתובה מ"מ י"ל דאף העור לא קאמר אלא מו"מ וכמוכר בלשון וא"כ מן הסורה ודאי ברובא קל"ה בני דהא כתיב אחרי רבים להטות אף דליכא רובא דמינכר אף מדרבנן אסרינן אפילו יבם ביבם מין במינו ככל כחמשת' ל' הע"ס ופוסקים שכתבו ודוק: [ו] דלא גרע מאלו נסתפק לן אם נשפך הדומם דהא כ"ז פסק ברבי ברוך [ז] דלא גרע מאלו נסתפק לן אם הביצה טריפה תוך המחבת עם מעט ביצים מ"מ נחבטלה ברוב וגם איכא למימר דאסורה ברובא שכתב הקשרה ה"ה ומוחר אף מדרבנן כמו שכתבתי לעיל סי' ג' והוא פשוט ובט"ו סי' ק"ז סי' ד' השיג על הרב כ"ז וכתב שם וז"ל וזה אינו נכון כיון דהספק הוא אם יש כ"ז איסור מורה ה"ו כדאי איסור כמ"ס ב"ס' ס"ו סעיף ד' עכ"ל. ובאמת דברי הרב נכונים וכמ"ס וע' לקמן בקונטרס הספיקות דין י"ט וע"ס ב"ס' ל"ג: [ח] דכל ש"ס נכבטלה במינו ברוב. ה"פ' והש"ס ב"ס' ק"ז השיג על הרב בזה וכתבו בפשיטות וז"ל דהא ודאי בילת אפרוח או דם בשאר ביצים מין בשאינו מינו ה"ה עכ"ל. ואין דבריהם מוכרחים כלל ולא ידעתי מאין יאל להם זה שכתבו בפשיטות דהא מין בשאינו מינו הוא עכ"ל. דים למור דדעת הרב כיון דמכילה קאמי מקרי מין במינו והש"ס והש"ס ע"לם ב"ס' ס"ו כתבו דבילה ש"ס בו דם עם שאר ביצים ה"ו מין במינו אע"פ דשי' כמלא בטלה וז"ל לחלק ולומר דב"ס' ס"ו לא מיירי רק לבטל הביצה משא"כ במיפת דם עלמו ה"ו מין בשאינו מינו זה אינו לומר דא"כ אין הגנה כלל על הרב דטפה עלמו פשיטא דנחבטל ב"ס' אף אם נשאר המעט שכתבתי (אף בבילה שהוא קל מרוקם ג"כ י"ל דהוא מין במינו משום דמה נפסק א"י התחיל להתרסק לגמרי ה"ו עפ"ה בעלמא וז"ל לא נחרקם עדיין ה"ו מין במינו עם שאר ביצים עיין לקמן כלל ס"ב ס"ק ח') גם מ"ס הש"ס שם ב"ס' ק"ז לפרש דעת הרב לענין הדגים המעין היטב בדברי הרב כ"ז יראה שאי אפשר לפרש כן ובפרט מ"ס דרוטב על דגים טמאים ע"י ביטול סוכר הרב דה"ו מדרבנן זה ודאי אינו וכמו שהוכחתי לעיל כלל כ' ס"ק ד' אלא נראה דכוונת הרב דודאי על היסר הדגים עלמו על זה כדאי א"ל הרב ראה דה פשיטא דמותר אף לדעת רבינו ברוך אף על הביצה הביא ראה וז"ל סוכר הרב דה"ו מין במינו וכמ"ס. והא דמותר הרב אפילו לא עירה המים קודם שיערה הדגים דלא כהנ"ס ע"ד על זה הביא הרב ג"כ ראה מנשך דליר זה מהדגים הנאסרין עם ליר זו והדגים ה"ו מין במינו וא"כ מעט ליר מדג טמא נופא דה"ו שאר במינו מ"מ כדאי נחבטל אותו המעט ב"ס' בדגים ובז"ל (וכן משמעות מהרש"ל ובא"ש ועמ"ס לעיל ס"ק ד') אף ליר זו מהדגים טמאים שכתבתי הנאסרין מדג טמא אף דליכא ס' נגור מ"מ לא חיישי' שולך הטעם מהתיכה לחתיכה כיון שמדאורייתא ברובא בטל אפילו לא בלה מין במינו וגם איכא ספק א"י ה"ה כלל הדג טמא באותן שכתב המחבת וא"כ דמי מתם

לנשך וק"ל: [ט] מלמסק לבטל האיסור כ"ס בכה"ג. כוונת הרב בזה דאף אם נשאר הרב טמא באחרונה תוך הדומם עם מעט דגים או ביצים מ"מ אם יעקף הכל לבטל האיסור כיון דמותר להחזיר וכן הכל כדאי איכא ס' נגר האיסור מתם (דא"כ כלל ענין אסורה) דהא ב"ד בסיון ק"ל פסק דכל שעתיד להתערב מלטרפין לבטל האיסור אף שבעט ששאל לחס' עינין אינו מעורב הכל מ"ס' כאן שהכל מעורב לפיטו כל זה נ"ל פשוט כוונת הרב והש"ס ב"ס' ק"ז ס"ק ד' על ראה זו וז"ל לא ידעתי מה ששי"ד זה לכאן דהא בביצים אמרינן דאין רעילות לבטל כי"כ ביצים שהיא רוב בין הכל נגר הנאסרין עכ"ל ה"פ' וכדאי לא דק בזה דאין כוונת הרב שיתבטל הנאסרין רק הביצה ש"ס בו אפרוח עלמו יתבטל ב"ס' ע"י לירוף ואינו אסור את האחרים אף אם נשאר עם המעט שכתבתי ויותר תמוה לי שס"פ' עלמו בסיון ק"ל ס"ק ו' כתב וז"ל ועוד ראה מסיון ק"ז גבי דגים או ביצה וכו' ואמאי לא אמרינן דטולן מלטרפין עכ"ל וכאן הרמיק הרב כאלו אין ש"ד דין זה כאן ושכתב דברי עלמו. אף לפי מה דמסקי' ה"פ' שם ב"ס' ק"ל דנאסר דאורייתא לא אמרינן דמלטרפין שני קדרות א"כ אין ראה זו ראה וז"ל יש לי שם מה שמקשה הש"ד ב"ס' ק"ז ס"ק א' על הפוסקים בזה וע' ב"ס' ס"י ק"ל ס"ק ט"ז וס"ק כ' ועמ"ס לעיל כלל ל"ה ס"ק כ"ז וכד' ודוק: [י] דהא ק"ל. אע"פ דהכא כבר נאסר המעט דגים וזכ"ל אין ספק דגים מלטרפין לבטל ביבם כיון דאין האיסור משפיע מחתיכה לחתיכה ביבם ונשאר באיסורו כמה שנתן טעם ול"ד כלל לולקמן כלל פ"ה דמיירי שניוסף א"כ ה"ה לה' בענין שטעם בטל ב"ס' מ"מ הרב חז"ל לשיטתו דמיירי שלא עירה המעט רוטב קודם שיערה דגים אחרונים או ביצים ואותו עירוי של מעט מים מבלגלגן טעם בכל החתיכות וכמ"ס הרב לעיל בשם הג"ס ע"ד ומעטם שכתבתי לעיל ס"ק א' והש"ד ב"ס' ק"ז ס"ק א' השיג על הרב בזה ובאמת לק"מ דכוונת הרב כמ"ס גם מ"ס הש"ד וז"ל דין זה כבר כתבתי ב"ס' ל"ט דליכא אלא דנשולס אמרינן חנ"ג ועמ"ס לקמן כלל פ"ה: [יא] ומה שג"ל כתבתי. ה"כ' ור"ל כולס באחד תש"ס להחמיר ואף שכבר בררתי שרוב סתירות ה"פ' והש"ד אינן סתירה כלל מכל מקום ראוי לחוש להחמיר בביצים כדעת הג' אחרונים הי"כא דליכא הפסד מרובה ועמ"ס לעיל ס"ק ד': [יב] ואסר כולן. בארה כלל כ"ז דין ס' כ' דא"כ אין בביצת אפרוח רק דם שאר דרבנן אוליין בספיקא להחמיר ועיין לקמן בקונטרס הספיקות במחשבים י"ז ש"ס חולקים: [יג] כדעת המור דלא אמרינן חנ"ג הרב נמשך בזה אחר משמעות הג"ס ע"ד ס' כ' שפי' כן בדברי המור אבל באמת אין ראוי כלל מהמור דאפשר לומר דהמור חז"ל לשיטתו שפסק ב"ס' ל"ב דלא אמרינן חנ"ג כי אם בבשר וחלב וכ"כ מהרש"ל ור"ס' בא"ש וע' בב"ח ודרישה ב"ס' ל"ח שהאריכו מאוד בזה וע"ס: [יד] הא כלי חרס דאין לו תקנה. וא"י

והבי נהוג [טו] דכן משמע נבי מפת חלב שנפלה על הקדירה מבחוץ דאמרינן ביה חתיכה נעשה נבילה ויש לומר ג"כ דאין לחלק בין כלי חרס לשאר כלים רק בין אם הכלי חדש או ישן [טז] דבכלי שהוא ישן ונשתמש בו הרבה יותר אמרינן דמה שכתוב נעשה נבילה [יז] ושוב לחוש לשני הסברות [יח] ובמקום הפסד יש להקל בכל איסורין [יט] מלבד כבשר בחלב כי רוב הפוסקים הסכימו דלא אמרינן חניג רק בבשר וחלב ואע"ג דאנו מחמירין מ"מ בכלים אין להחמיר בכלי ובא"ה כלל ביד כתב דאע"ג דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בכלי מ"מ צריך לשער נגד כל הקב דחיישינן שמא לקח בו מרק עם הזבוב והמרק נעשה נבילה ולא ידעינן כמה על כן צריכין לשער נגד כל הקב וכל זה אינו אלא [כ] חששא רחוקה להחמיר לענין דין חתיכה נעשה נבילה שרבים מקילין בו כמו שנתבאר ובפרט ברין זכוב שרבים אומרים שאין בו נתינת טעם וכמו שיתבאר בסמוך גם דברי הפוסקים תציל אינם מורים כדבריו ולכן נ"ל דאין להחמיר לשער נגד הזבוב והמרק שכתובו [כא] אם הקב חדש ואינו כלי חדש וכדרך שנתבאר ועיין לקמן סימן פ"ה:

ג מידו לכתחלה אמור לחזוב הקב לקדירה אע"ג דיש בקב ששים נגד האיסור דאין משערין בכלי ששים כמו שיתבאר לקמן נבי מפת חלב שנפלה על הקדירה [כב] ולכן נאמר הקב בכל ענין אע"ג דאית ביה ששים [כג] ודלא במשמע מהנחות מדרבי דחולין דף תש"ב ע"ג אם נפל זבוב עם הקב מן הקדירה דאף הכלי עצמו מותר סמסעם דאית ביה ששים נגד הזבוב דלא מהני טעם זה לגבי כלי כמו שיתבאר לקמן ודוקא שהוציא מן הקדירה אמור שיש בו נתינת טעם אבל אם נפל לקדירה זבוב או נמלה או שאר דברים המאוסים שאין בהם נתינת טעם ונמלט מן הקדירה בבקב אין הקב נאסר דאין זכוב אוסר אף אם נפלה לקדירה ונימחוה שם כמו שפסק המור סימן ק"ד בשם הרשב"א וכתב שם ב"י דכן הסכימו כמה רבותא וכ"כ הסמ"ג והמרדכי בעכו"ם פרק השוכר בשם הרוקח וכ"כ בגנות מייסין פ"ז דהמ"א ובספר ב"י סימן ק"ד וק"ו משמע דהבי נקטינן [כד] אבל בהנחות מדרבי דחולין שכתבתי משמע דאוסר וכן דע' ה"ר והרא"ש [כה] וכן נראה מדרבי המור סימן ק"ו שהבאתי למעלה ובא"ה כלל נ"ז כתב דאין נזהרין לאסור הקב וצריכין ששים נגד הזבוב מלבד הפרשא שבה אמנם אם נמצא זבוב בקדירה שרי דאמרינן שמא בקדירה לכלי שני נפל עכ"ל ומהר"ם פ"ז בתשובותיו סימן ע"ה פסק שאנו נזהרין לשער ב"י נגד הזבוב אמנם המקל הסובר על דברי הירושק לא הפסיד עכ"ל [טז] ולפי זה אין להחמיר כולי האי אם חתך פרי והיה בו תולע וחתך התולע עם הפרי דלא נאסר הפרי מן הסבין דצונן הוא ולא נאסר הסבין ואע"ג דצונן כע"י הרחה מ"מ כה"ג לא אמרינן הפרי דאין טעם בתולע לאסור ומ"מ יקלוק הפרי מעט במקום

מנחת יעקב

ותחב לתוך מחל של כשר או חלב בעיני ס' נגד כל הקב משא"כ כלי חרס חדש שכלל חלב או כשר לבד לא צ"ח לומר חתיכה נעשה נבילה כיון דעריין כולי דהיינו חרס הוא אם חור ותחבו לתוך כשר או חלב ח"ל ששים רק נגד מה שכלל מחלה מבשר או חלב וכ"כ הש"ך בס' ז"ח ס"ק כ"א והוא פשוט דלא צ"ח לומר חתיכה נעשה נבילה חרס הוא וק"ל: [כ] תש"א רחוקה. בא"ה כלל כ"ד דין ט' מובאר דמייירי בענין שם לחוש שהמרק הי' יותר מהקב או שזה ולכן כיון דלא ידעינן כמה בלע לר"ד לשער נגד כל הקב והש"ך בס' ק"ו ס"ק ו' מסכים עם הא"ה להחמיר ומחמיה על הרב כאן: [כא] אם הקב חדש. ל"ע דמה ש"ח לחלק גבי קב בין חדש לישן דאף אם הוא חדש מ"מ מסתמא ש"ח נעשה עכשיו ישן ובלע"ה הרבה מהתחבטה לקדירה וא"כ אם חתיכה מובא האיסור עם הקב נעשה הכלוב כה נבילה כמו בקב ישן וכש"כ כתב הש"ך בסימן ל"ב ס"ק כ"א ודוקא לומר דמייירי שלא תחב בו כלל רק שלקח מעל הקדירה הזבוב עם הקב ול"ע ומבואר ומשמע מדין זה שכתב הרב והפוסקים דהלקוח מכלי ראשון ע"י קב דין כלי ראשון יש לו זכ"כ בא"ה כלל כ"ז דין ב' וז"כ הש"ך בס' ק"ו ס"ק ו' ועיין בס' ס"י ל"ב שהאריך בדין זה: [כב] ולכן נאסר הקב בכל ענין. וא"כ אף דאית הרבה חבשיל ב"קדירה כדי לבטל האיסור שכתב מ"מ אין מבעלין איסור לכתחלה: [כג] ודלא במשמעות ההנחות מדרבי. עיין בתשובת הרב ס' מ' בתוך התשובה מ"ש בדברי הגהות מדרבי אלו: [כד] אבל בהנחות מדרבי דחולין. ומשמע מדברי הרב כאן שדעתו לחוש להחמיר וכן מובאר להדיא בסימנים דלקמן וזה דעת מהרש"ל וז"ח והש"ך בס' ק"ו ס"ק ו' ע"ש אכן בש"ע ס' ק"ו בהג"ה שפי"ב ב' פסק הרב ח"ל. וכן המנהג פשוט אע"ג דיש מחמירין דברי המקילין עיקר ואין לשנות המנהג (וכ"כ הר"ב ס' מ' תמ"ט) ולזה הסכים הט"ז בס' ק"ד אך בחלל וסיכר' יס לאסור ומבואר בס' ק"ד: [כה] וכן נראה מדרבי המור. כבר ב' הבי' ס"ס ק"ו שלא יסתרו דבריו לסי' ק"ד וע"ש ובפרישה ולפי דבריהם אין ראוי מהסור בזה: [טז] ולפי זה אין להחמיר כולי האי. משמע מדברי הרב כאן משא"כ דין התולע לזבוב ושאר דברים המאוסים וכן משמעות הרב לעיל בכלל מ"ז דין ח' ומ"ש שם בס' כ"ח סיוע לדבריו משפוסקים ראשונים ודלא כהש"ך שהשיג עליו אכן מדרבי הרב בש"ע שפסק בס' ק"ו דיש להקל בדברים המאוסים כמו זכוב

על ידי חזרת כבשונות הלא פנים חדשות הוא וכ"כ להדיא לקמן כלל פ"ה: [טז] דכן משמע נבי מפת חלב שנפלה על הקדירה כלל כ"ד ברין ט' מתוך דהא דאוסר בטיפת חלב שנפל על הקדירה לא מטעם האוסר עד ג"ט טיפין ונעשה נבילה אלא מטעם מהנה בעלמא כדאימא לקמן עכ"ל. נמצא דאין סתירה כלל לדין זה מטיפת חלב וזה נ"ל כונת הט"ז ס' ל"ח ס"ק ח' שכתב ח"ל דהא גבי טיפת חלב כ"י ובאמת אין זה הא"ה דגם שם יש היתר כמ"ס בס' ל"ב ספי"ד (ובאמת ספי"ד ד' הוא טעות שנעשה בדפ' שקילר הסופר הרגל של כ' ונעשה ד' וז"ל ספי"ד כ' וכוונתו על מ"ס בע"ז בס' ל"ב ס"ק ב' אבל בספי"ד ד' אינו מוזכר כלל לא בש"ע בס' ל"ב ולא בע"ז ס"ס) וכ"כ הא"ה כלל כ"ד עכ"ל הט"ז ופי' דבריו כך הוא דגם שם יש היתר מזה הדין ולא אמרינן דנעשה נבילה מזה הדין רק מהנה הוא לאסור (ובזה הלשון מהנה כתב הא"ה ג"כ בכלל ל"א דין ב') וכ"כ הא"ה ומה"ס ג"כ לעיל בס' ל"ב ס"ק כ' והש"ך בספר נה"כ האריך להשיג על הט"ז בזה ובזה דלא ידענא מאי קאמר ובאמת דברי הט"ז פשוטים ונכונים והפסד דעשות הנפל בספרי הט"ז ספי"ד ד' היא הטעות להש"ך בספרי נה"כ שהשיג עליו ומה"ס הכל נכון: [טז] דבכלי שהוא ישן ונשתמש בו הרבה יותר. והוא בן יומא דלא נעשה הכלוב נבילה והואר משא"כ אם אינו כ"י או הכלוב בו נטלים וכן מובאר להדיא בש"ע ס' ל"ח וז"כ הש"ך ס' [יז] וטוב לחוש לשני הסברות. דהיינו לאסור בכלי מן ומחמיר אם הוא ישן וכן יומא וכלי חרס אף בחדש יש להחמיר וכמ"ס הרב להדיא סוף דין זה ומהרש"ל וז"ח והש"ך ס' ל"ח ס"ק כ' הרחיבו דעה זו כלומר דבכלי חרס חדש נעשה נבילה כיון שדעיין כמה בלע אך עולה על הדעת לומר שגוף החרס ישנה נבילה והט"ז בס' ל"ח ס"ק ח' האריך והוכיח מדברי המדרבי דבכלי חרס אפי' חדש נעשה גוף החר' איסור כמו חתיכה דעלמא ומסכים שם להכרעת הרב כאן: [יח] ובמקום הפסד יש להקל. וע"ל בסימנים מובאר דהיינו דוקא בכלי מן ומחמיר יס וכן יומא יש להקל משא"כ בכלי חרס יש להחמיר בכל ענין בו משמע מלשון הרב בסימני' אבל לשון הרב כאן משמע דאף בכלי חרס יש להקל במקום הפסד וכ"כ הט"ז בס' ל"ח ס"ק ח' בשם הרב כאן וכן נ"ל לענין כלי חר' חדש דהא כבר כתבתי בס' ק"ו דרבו האחרוני' המקילין: [יט] מלבד כבשר וחלב. כגון קב ישנה של כשר וכ"י או כלי חר' של כשר שניער בה כו"ס חלב נעשה נבילה ואם חור